

Pintér Jenő új magyar irodalomtörténete. Pintér Jenőben megvan — úgylátszik — akéesség arra, hogy mindég azt nyújtsa, amire a legnagyobb szükségünk van. Most megjelent irodalomtörténeti zsebkönyve, amely az egész magyar irodalom történetét felöleli egészen ezerkilenczázhuszonhatig, olyan munka, aminek nem szabad egyetlen egy, irodalom után érdeklődő kultúremler asztaláról sem hiányozni. A könyv jól megírottságát, a szerző páratlanul álló kritikai érzékét, lelkek felháro tehetségét, logikus gondolkodását, szinte mechanikai törvények értelmében működő tárgylagosságát felemlíteni és dicsérni — azok előtt akik már eddig megtanulták tisztelni és csodálni Pintér épen ezeken a téreken megnyilvánuló genialitását, — üres és szükségtelen frázisnak látszik. A szerző azzal, hogy nem áll meg az irodalomtörténet tárgyalásával a XX. század elején, hanem dokumentálni akarja azt, — fejtegetésein kívül a könyv erre a célra fordított terjedelmével is, — hogy napjaink forrongó irodalmi élete, a maga remekműveivel és szükséges torzszülötteivel jelentőség dolgában vetekszik a száz évvel ezelőtti u. n. irodalmi virágzás kor szakával: vissza adja a kor gyermekeinek már-már elveszett hitét és önbizalmát. A Mának az alkotásai nem feltétlenül rosszak csak azért, mert máma csinálták.

A könyv két főrésze oszlik: a múlt és a ma irodalmának a tárgyalására. Az első rész évtizedek kutató munkája közben kijegcesedett ítéletek, értékelések és észrevételek gyűjteménye; kevés újat mond, de annál több igazságot. A mai irodalom vizsgálata csupa új szempontot, észrevételt,

értékelést tár elénk: meglepő ennek a résznek a bőséges anyaga, lelkiismeretes pontossága és elfogulatlansága. Pintér Jenőre azt szeretnék ráfogni, hogy kurzustudós. Aki ezt könzvet végigolvasta, végigtanúlmányozta azokat a jóinpulatú sorokat, amiket Patai Józsefről, Molnár Ferencről, Kiss Józsefről, Kemény Simonról, Gellért Oszkáról ír, az abban a pillanatban át fogja látni, hogy Pintér Jenő tisztánlátását, páratlan ítélőerejét politikai, világnézeti, vagy épen faji szempontok sohasem vezérelték; egyedül, az objektív igazság, amit mottóul is választ könyve e kényes, második részének a bevezetésében.

Kritikai irodalomnak ez az új, drága hajtása, — amelynek egyesek által hangoztatott állítólagos tökéletlenségei nem egyebek az illetőknek egyes kevésbé értékelt, de a valójában is kevés jelentőségű költő vagy író iránt érzett szubjektív rokonszenvüknek a következményeinél — biztos kalauz mindenki számára, főleg a XX. század irodalmának annyira kuszált labirintusában, eltévelyedés veszélye nélkül való járása.

És nekünk az a meggyőződésünk, hogy a könyv szerzője nem is akar ezenkívül egyebet. *Syga.*

Móra László: *Almok szekerén.* (Versek 134 lapon). A fenti verseskötet tulajdonképen egybefűzése Móra László eddigi költői termésének. Négy vers-ciklust tartalmaz, ezek: az *Útnakindulás*, *Vérvirág mezőkön*, *Rabkönyveimből* és *Almok szekerén*. Egy szeretni vágyó és tudó lélek tíde haramatos érzelemnyilvánulásai „csendes hang, lélek rezdülése, szív suttogása“. Alanyi költészetének impresszióit — általában — úgy veti papirostra, ahogyan szü-

letnek, legfeljebb csak a kifejezési lehetőségekre irányul figyelme. Innen versei olvasásakor a hatás közvetlensége, a pongyolaság vétke nélkül. Közös sajátásaik továbbá az intellektuális elem csaknem teljes hiánya; csupa érzelem. Az egyes darabok a költő állandó érzésáradatának egy-egy új mederbe való utalálása. A mondótaknak tudható be részben, hogy nem érezzük rajtuk a formával szembeni kínzó viaskodás nyomait, dalai jórészt könnyen születnek. Másrészt kétségtelen Móra verselő készsége,technikai tudása, amelynek már *Utrairidulás*-akor birtokában volt. Az eddig előadottak a kötet egészére érvényesek, melyhez még annyit fűzhetünk hozzá, miszerint nem tagadható bizonyos mértékű felfelé ivelés, fejlődés a már említett négy sorozat tagjai között.

Móra László költői életszemlélete — mivel ugyanis a létkérdések tekintetében kizárólag az érzési vonatkozásuak foglalkoztatják — mintegy determinálja lírai ihletforrását. Legsikerültebb alkotásai azok, melyeket szerelmi vágy és boldogság ébresztett lelkében, vagy ezzel szoros a kapcsolatuk. Hazafiás illetőleg alkalmi tárgyú költeményei jóval gyengébbek, művésziatlenebbek. A megelőzők sorából való a *Kis kezéd* c., melyben ifjú felesége iránti végtelen gyöngéd és rajongó szerelmét, gondoskodását tárja fel kedves, meleg szavakkal, Ezt a főhéher szerelmét hirdeti a fia születésekor írott *Csillaghullás*, s mikor az éj csendjét hallgatja: abból is biztató szótátot vél hallani. (*Mesélő éj*)

Az 1914-ben kitörő katasztrófa, a megdördülő ágyuk azonban megzavarták az ő csendes boldogságát is. Ebből támadó fáj-

dalmait, bizonytalan életét, jövőjét — mint harcoló katona — a *Vérvirág mezőkön* panaszolja. Fáj a lelke, a szíve, mert nem lehet ott fia születésénél s mert talán sóse fogják láthatni egymást. (*Bilincsbé verve.*) Itt, e véres, vád világban, — ahol „bánat ébreszt, éhség altat“ — vigaszt csak álmodozásai és a természet szépségeinek szemlélései nyújtanak néha számára. Midőn *Nyári virágok* közt jár, felejtí pillanatnyilag búját-baját s áhitatíal megnyílik érzőszerető lelke Isten remek világának bámulására: Minden virág egy szent világ szép temploma . . .“

„Minden virág
Egy szent világ
Szűz lány teste
Szép ruhában,
Illatában eltemetve:
Van kis inge, szeme, szája,
Titokzró lány szobája
S lányszobája legmélyibe
Mindegyiknek ott a szíve“ stb.

A harctéri veszélyeket, véres munkát csakhamar a hadifogság küzdelmes és sívár napjai követik. A fogolytábor kietlenségéből képzelete gyakran kalandozik el a kedves otthonba, szeretetteinek meghitt körébe: „Megy hegyeken által, megy a lelkem háza . . . Muskátlis ablakon beszáll egy szobába: Tiszta szérelmemnek régi templomába . . .“ (*Ibolya szedéskör. Minden este.*) Hogy a világháború hosszú ideje mit rabolt el a szerető férjektől és család-apáktól, hogy ezek számára a pótoihatatlanul elvesztegelt meddő évek mit jelentettek és mikép háttottak: azt szívbemarkoló hangon zokogja el a *Szomorú rab éneke*.

Költőnk szerelem-szomjas lelkében a természet nem egy szép dalt fakasztott. Közülök említém a *Meghalt tavaszok* és *Nyári mezőkön* címűt. Az első még raboskodása

idején íródott s a szabadság utáni vágya érezhető ki belőle; az utóbbiban pedig a réti-élet, a virágok és méz-látogató vendégeik részeg szeretkezését nézdegélve: öregeedésére ejt finoman sejtető célzást. E helyütt tesztek említést a költői szemlélet rokonságáról, melyet e versek szerzője és a lapunk első számában ismertetett költő, Áprily Lajos közt látok. Azért most, mivel a fenti két költeményen mintha Áprily: *Március*-ának hangulati és ritmikai hatását érezném. Ugy szintén az *Atom a vár alatt* (Áprily) és az — egyébként remek — *Elveszett álmok* (Móra) is közös vonásokat mutat. Persze ez mitsem von le az utóbbi költői értékéből, hisz lehet ez önkéntelen hatás, sőt véletlen találkozás is, amit megerősíteni látszik bizonyos meglévő lelki és kedélybeli rokonság.

Az utolsó ciklusban: *Az álmok szekerén* éri el Móra László költészetének a csúcspontot; legalább e kötet határain belül. Szerelmi lírája meghalkult, átszineződött a csöndes boldogság himnuszává. Talán kissé korai e változás, de nincs mit csodálnunk, ha a rabélet inséges éveire gondolunk. Ez magyarázza, hogy a harmincötödik év mesgyéjén már így énekel:

Pásztortüzem paraszának
Ti adjatok meleget.
Szép kis párom, két diákom:
Fogjátok meg kezemet!"

(*Harmincöt év*)

A kérlelhetetlen időparipa szárguldásán, illetőleg a nyomában létrejött változásokon búsong a *Kakukos óránk* c. elegiájában is. Az öreg óra hajdan vidám volt, köszöntötte a hajnalt „s számol-gatta hány csók csattant!” — most pedig csendes, fáradt:

„Nem néz ránk, ha ágyat bön-

tunk . . .” — mondja az író, majd jólsejtő fordulattal üti meg a záróakkordot:

„Mond, Édes vagy mi változtunk?”

Mint abban a nemből egyedülit és eléggé sikerültt emlitem a *Megtorolt szivekről* daloló népies balladáját, ami a népköltéssel való foglalkozásának, ismerettségének légszembeötlőbb igazolója, bár hatásuk elvéve másutt is érvényesül. Hazafias lírája becsülhető legkevesebbre: lanyhult ihletettségre, elhaló impulzusra vall. (Ez a megállapítás semmiesetre sem akarja az író sovinizmusát kétségbevonni!) Hazafias páthosza néha nagyon is páthos, bár egyszerű. Itten taposott utakon jár s ami a fő hiba: távol elmarad szuggesztív erő tekintetében szerelmi érzésének produktumai mögött, különösen ha nem vallomásokot tesz a nemzete iránti rajongásáról, hanem másokhoz beszél, miként a *Magyar zászló* c. iskoláshangú versében teszi. Csaknem ugyanez mondható a *Jókai centenáriumára* írt alkalmi költeményéről is, ahol szintén előkerül az ünnepélyes felszólítás:

„Magyar, becsüld a csillogó csodát!
A nagy Mesélő lélektemplomát.

— Szent nagyjaid, ó, sose hagyjad
el!”

E nemű termékei közül még a mesélő hangú *Aratáskor* nevezhető legsikerültebbnek, amely egyúttal a leg többet is mond bárki számára, leginkább alkalmas hazafias tüzek hevítésére.

A külső siker elérése szempontjából gyakran alkalmazza az alliterációt. („Bimbó bomlott, zöld fakadt.” — Szórta szirmát szertészt, kósza szellő verté szét.” — Játszi szellő szórta szerté.” — „Csókos ajkad csókján csüggve,

csábos, csipkés kis ágyon.“) A cifrázásra, jó rímekre való törekvése, hajlandósága néha csábútra viszi, s ilyenkor képes áldozatul dobni bármit. Egy alkalommal így ír:

„Ha elpanaszlom, dalokba szöve,
Árva életem árva napjait:
Ott vagyok érzem, öle d b e d ö l v e
S csókolom lelked szép csillagjait“

„miután megelőzőleg „édes legszebb angyalának“ becézte hitvesét. Kiki ítélhet, mennyit ront az egybéként nemes, fenkölt szárnyalású vágy szintézisén ez oda nem illő disszonans kifejezéssel, tiszta szerelmére fröccsenő sárral. Másutt meg ezt olvassuk:

„Minden ablakból arcok intenek
Pedig az arcok tán ott se nincsenek“

— Ily erőszakot elkövetni a magyar nyelvben akár rím, akár a ritmus kedvéért igazán kár és fölösleges.

Költői szemléletében van eredetiség, s van biztosság a képek megragadásában. Hasonlatai, metaforái nem merev stilisztikai formulák, hanem érzékelhető művészi képek s inger-erejük mindig kiérzik. Erre citálom például egy, már említett költeményéből az alábbi sorokat:

„Mesélő éjbe sok-sok csók vegyül...
A Hold meg asszonyosan ránk tekint.
„Siess!“ — susogja — hajnal lesz
megint!...“

Lirikusunk lelki keresztmetszetét vizsgálva: megállapíthatjuk róla, hogy nem tartozik a dekadensek csoportjába. Hiányzik belőle a modern, agyonkultúrált költők irreális vágya és túlfinomult, bizarr viziója. — Ismerve jól önmagát és képességeit: meg se próbálkozik a „finom remegések“ megérezkítésével. A bájos idyllek, kedves szerelmi és családi jelenetek, vágyak, örömök szimpatikus ének-

lője Móra László. Mint ember: mintaképe az apró férji és apai élvezeteket meg nem vető és föllelni tudó csöndes, nyugodt családi életre vágyó férfinak, akire józan és mégis tiszta szerelme kapcsán valóban áll e frázis, hogy realizmusra törő idealista. Fialtal feleségét, gyermekeit övező megfelfogható (babusgató) szeretete, gyöngédsége és családi boldogsága oly hangon csendül ki lírájából, mely minden ép érzékű olvasó szívében meg kell, hogy rezegtesse a rokon húrokat és vágyat keltsen a hasonló élet után. — Költői lelkületének intenzitásáról tesz bizonyosságot a természet világgával történt benső kapcsolata is, mely egybefonódva az előbbi érzéssel ábrándozóvá, álomlátóvá teszi, miként azt — többek között — a *Tavasznapos réten* megvaljia:

„De jó is a tavasz-napos réten
Eltűnődni örök szép meséken.“

Naiv hitű romlatlan fantáziája, ha az *álmok szekerére* ülteti: Pegazusa gyakran a szépségek birodalmában kalandoztatja. Kívánjuk, hogy másodszorra is innen érkezzék: akkor mi is szíves örömmel fogadjuk, — olvasóinknak egyúttal melegen ajánljuk a verseit.

Bönc.

Ifjúsági élet.

Botond-bál. Főiskolánk ifjúságának *Botond* bajtársi egyesülete február elsején tartotta a budai *Vigadó* összes termeiben fényesen sikerült ezidei táncmulatóságát. Általában a főiskola ifjúságának a vezetői minden lehető elkövetnek és minden kedvező alkalmat megragadnak arra nézve,